

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 груд. 2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ НА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Олександр ДОЦЕНКО, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції

Одним з актуальних питань, які стоять перед державою та суспільством, є подолання будь-яких проявів насильства в сім'ї. Як одна з найбільш розповсюджених форм порушення прав і свобод особи та основний чинник, що зумовлює розлучення сімейної пари, такий вид насильства є серйозною і масштабною проблемою, яка породжує безліч інших соціальних негараздів.

За офіційними даними Міністерства внутрішніх справ України, станом на 1 січня 2020 року на обліку в органах Національної поліції України за домашнє насильство перебувало 86 тис. осіб (з них 85 % – чоловіки; 15 % – жінки), які вчинили домашнє насильство або спонукали до такого насильства інших членів сім'ї. Так, нині майже 65 тис. осіб, схильних до вчинення насильства, взято на облік, зокрема: за фізичне насильство – 29,8 тис. осіб; психологічне – 16,5 тис. осіб; економічне – 1,7 тис. осіб. При цьому, працівниками поліції винесено офіційних попереджень та захисних приписів – 4,8 тис [1; 2]. Такі статистичні дані свідчать про те, що після ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [3], кількість звернень громадян до поліції, у зв'язку з вчиненням домашнього насильства, збільшилася на 10 %.

Нині проблема сімейного насильства тільки починає усвідомлюватися та осмислюватися і стає об'єктом громадської і державної політики. Виділення насильства в родині в глобальну соціальну проблему – тільки перший крок, спрямований на її розв'язання. На цьому шляху виникає чимало перешкод: відсутність вичерпної інформації про ступінь поширення і причини застосування сили в сім'ї, відсутність чітких визначень та теоретичної бази, недосконалість законодавства в частині відповідальності за протиправні діяння тощо. Разом з тим, через побоювання або небажання жертв привселюдно заявити про такі факти, прояви сімейного насильства мають латентний характер, що не може не позначитись негативно на стані подолання цього феномену. Насильство в родині руйнує фундамент безпеки як самої сім'ї, так і суспільства. Саме проблема насильства в сім'ї тісно пов'язана із такими явищами, як зростання кількості розлучень, бездоглядність та безпритульність дітей, формування насильницького менталітету нації, жебракування, втрати загальнолюдських цінностей любові

та взаєморозуміння. Крім того, це явище є одним із чинників формування адиктивної поведінки у особи та передумовою вчинення нею кримінальних правопорушень.

Громадський контроль у сфері адміністративного реагування на вчинення домашнього насильства пропонуємо розглядати, як публічний нагляд громадянського суспільства за діяльністю державних органів, що є суб'єктами адміністративного реагування на вчинення домашнього насильства, який здійснюється з метою забезпечення у цій галузі дотримання норм чинного законодавства а також захисту прав людини та суспільних інтересів при прийнятті і реалізації владних рішень.

Вважаємо за доцільне зазначити, що стаття 34 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [3], відносячи до суб'єктів громадського контролю допускає правову прогалину в частині надання можливостей наділення подібними правами окремих громадян, неурядових та міжнародних організацій, а також засобів масової інформації. При цьому, зазначена прогалину створює внутрішнє протиріччя в межах самого ж аналізованого Закону, стаття 4 якого до основних засад діяльності держави, спрямованої на запобігання та протидію домашньому насильству відносить і ефективну взаємодію юридичних та фізичних осіб, які визначені законодавством як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству, з засобами масової інформації, громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, тощо.

Важливою організаційно-правовою формою участі громадськості у здійсненні громадського контролю є створення ними громадських рад. «Громадська рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [4]. Такі ради утворюються при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних, районних держадміністраціях. При Міністерстві соціальної політики України, яке є суб'єктом формування і реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, також створена та функціонує громадська рада [5].

В той же час, результати проведеного К. Б. Левченко та Г. Г. Жуковською моніторингу актуального стану, проблем та перспектив розвитку громадських рад та інших консультативно-дорадчих органів, які в аспекті реалізації державної політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків створені та функціонують при органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, дали авторкам підстави для висновків як щодо активізації зазначеного напрямку роботи, так і про недостатнє приведення таких інституціональних механізмів до норм та вимог чинного законодавства [6].

Законодавцем передбачена тісна взаємодія між суб'єктами громадського контролю та уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, яка реалізується в першу чергу через

підготовку та подання звітів за результатами зазначеного контролю. Такі звіти враховуються відповідними державними органами під час формування пріоритетних напрямів державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також в ході укладення відповідних регіональних програм.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [3] не визначає детального переліку конкретних заходів громадського контролю чи повноважень його суб'єктів в зазначеній сфері. В той же час подібну ситуацію не слід вважати правовою прогалиною, оскільки повноваження громадських організацій у сфері протидії домашньому насильству можливо формулювати, виходячи з загального змісту законодавства, що регулює суспільні відносини у зазначеній сфері та сфері громадських об'єднань та громадських рад. Таким чином, до повноважень громадських організацій у сфері реагування на вчинення домашнього насильства можна віднести такі, що визначені Законом України «Про громадські об'єднання», а саме: звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами з питань запобігання та протидії домашньому насильству; одержувати у порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень та інших розпорядників публічної інформації; брати участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, що стосуються питань запобігання та протидії домашньому насильству» [7].

Аналіз Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [3] дає підстави для наділення громадських організацій у цій сфері наступними повноваженнями: вивчати ситуацію та збирати згруповані за ознакою статі статистичні дані про факти домашнього насильства; організувати і проводити галузеві та міжгалузеві дослідження стану, причин і передумов поширення насильства, ефективності законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та практики його застосування; організувати та проводити спільні і спеціалізовані тренінги та семінари для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також для працівників правоохоронних органів і суддів; готувати звіти з питань запобігання і протидії домашньому насильству, доводити їх результати до відома спеціально уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також контролювати, чи були враховані висновки та рекомендації цих звітів під час визначення пріоритетів та основних напрямів державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також під час розроблення відповідних регіональних програм».

В той же час відсутність чіткого та упорядкованого змісту діяльності громадських організацій у сфері запобігання та протидії домашньому насильству може помітно ускладнити організаційне забезпечення такої діяльності. Вирішення зазначеної проблеми можливе за рахунок розробки,

затвердження та запровадження відповідного підзаконного нормативно-правового акту, присвяченого питанням повноважень та організації роботи громадських організацій у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також підготовки та поширення відповідних матеріалів методично-рекомендаційного характеру [8, с. 80].

Ефективною формою діяльності громадських організацій в плані сприяння адміністративно-правовому реагування на випадки домашнього насилля є організація консультування та допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства чи перебувають у зоні ризику, зокрема забезпечення діяльності «гарячих ліній» і, в першу чергу – Національної «гарячої» лінії із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, яка функціонує на базі громадської організації «Ла Страда-Україна» в якості інформаційно-довідкової, консультативної, соціально-психологічної та правової служба.

Таким чином роль громадських організацій у забезпеченні адміністративного реагування є достатньо ефективною. В той же час залишається актуальним розгортання діяльності громадськості у цьому напрямку, розвиток існуючих форм та створення нових, поширення досвіду, а також надання громадським організаціям організаційної, нормативної, методичної та консультаційної підтримки.

У зв'язку з цим, адміністративно-правові та організаційно-методичні засади залучення громадськості до адміністративного реагування на вчинення домашнього насильства варто здійснювати через запровадження відповідного підзаконного нормативно-правового регулювання таких процедур.

Список використаних джерел:

1. Довідка про злочини, учинені в Україні за 2015-2019 рр.: службовий документ / Департамент аналітичної роботи та організації управління МВС України. Київ, 2019. 124 с.
2. Кузнецов М. Г. Домашнє насильство: кримінологічна характеристика та запобігання : автореф. дис...канд. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2019. 20 с.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон від 7 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
4. Про затвердження типового положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації: постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>
5. Про затвердження Положення про Громадську раду при Міністерстві соціальної політики України: Наказ Міністерства соціальної

політики України від 27 квіт. 2014 р. № 599. URL: https://www.msp.gov.ua/files/gr/pol_gr.pdf

6. Левченко К. Б., Жуковська Г. Г. Інституціональний механізм реалізації державної політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: актуальний стан, проблеми, перспективи розвитку. *Публічне право*. 2018. № 3 (31). с. 196–203.

7. Про громадські об'єднання : Закон від 22 берез. 2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

8. Легенька М. М. Повноваження громадських організацій щодо запобігання та протидії домашньому насильству. *Розвиток правової системи України в умовах сьогодення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 3-4 трав. 2019 р.). Харків, 2019. С. 78–80.

ПРОБЛЕМАТИКА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Олександр КРАСОВИЦЬКИЙ, слідчий Голосіївського УП ГУНП у м. Києві, лейтенант поліції, аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

Сексуальне, психологічне, економічне та фізичне домашнє насильство – є наслідком умов і факторів, які створені для існування - такого суспільно негативного явища, як «домашнє насильство». Якщо стисло то потрібно розуміти, що причина міститься глибше, і не завжди є надбання гласності для рядового громадянина та осіб, які скоюють правопорушення пов'язані з домашнім насильством.

Причина сприятливих умов для виникнення суспільно негативного фактору як домашнє насильство, свої корні розпочинає з наступного: у світі існує 6 безструктурних систем управління людьми та завоювання народів, які починали розроблятися у 1325 році до нашої ери, після смерті Ехнатона – Фараона єгипетської ієрархії Атона. Після якої до управління світом прийшла ієрархія Амона, яка структурувала, систематизувала та впровадила в дійсність 6 безструктурних систем управління людьми. З того часу і по нині мало, що змінилось в цьому відношенні, а тому рахую необхідно висвітлити саме причину згаданого негативного явища як - «домашнє насильство» та загострити увагу на тому пріоритет який сформував сприятливі умови для виникнення «домашнього насильства».

6 управлінських пріоритетів відображено нижче у хронологічному порядку по значимості:

1. Світоглядний - полягає у підміні сукупності цінностей, переконань, оцінок, поглядів та принципів, які визначають найзагальніше бачення та розуміння світу і місце особистості у ньому, а також її життєві позиції та програми поведінки.

2. Історичний – служить механізмом для спотворення фактичних обставин минулого та підміни понять нинішнього часу, одночасно